

Een sterfbed in den vreemde.

<https://hdl.handle.net/1874/355751>

220

9

EEN STERFBED IN DEN VREEMDE.

Onvergetelijk is menigwerf de indruk, dien het sterfbed van een christen maakt. De kalmte en vreugde, het kinderlijk en vast geloof, het zich vastklemmen aan den Heer in het dal der schaduwen des doods, de voorsmaak van de hemelsche zaligheid doen ons goed aan 't harte, en versterken ons geloof aan de goddelijke kracht des evangelies. De wensch ontglipt aan den geprangden boezem: kon ik ook zoo sterven! hoe begeerlijk is het niet een christen te zijn! Als die wensch een gebed, een hartelijk en vurig gebed geworden is, dan wordt hij vervuld en het leven gekend, dat na den dood in al zijn schoonheid en frischheid zal bloeijen. Als wij geliefde vrienden naar den Godsakker brengen, en we met weemoedig genoegen aan de zaligheid denken, die zij genieten, als we dan van het graf naar onze woning

[143]

keeren, liefst alleen aan onze gedachten overgegeven, wordt het heimwee naar het vaderland sterk en levendig, en wenschen wij soms, door zorgen en beproevingen gedrukt, ontbonden te wezen. Toch heeft de christen te waken, dat die wensch niet ontsta uit de begeerte, om van moete, zorg en kwelling ontslagen te zijn, in plaats van moedig op zijn post te blijven, tot dat de Heer hem roept. Neen! de christen heeft een geopend oog voor de bloemen des levens. Gelukkig in zijnen kring, is hem de bede van DAVID niet vreemd: Heer! neem mij niet weg uit het midden mijner dagen. Toch behoudt hij een heimwee naar het vaderhuis; het woord des dichters is hem uit het hart gevloeid, dat daar zegt:

Zalig die aan 't heimwee lijden,
Want zij komen zeker t'huis.

Door de zonde, die hij nog in zichzelf ziet, en het bederf, dat in hem woelt en werkt, heeft hij donkere uren. De gedachte, dat hij eenmaal van alle zonde volkomen verlost zal zijn, vervult zijn hart met eene zoete vreugde en leert hem met den apostel zeggen: bij CHRISTUS te zijn, is zeer verre het beste. Hij verstaat het antwoord, dat de trouwe en ijverige VAN DER KEMP op de vraag zijner vrienden, hoe is het u

mijn broeder? stervende gaf: „o – sprak hij – licht, alles is licht rondom en in mij.”

Ik wenschte in eenige vlugtige trekken het beeld van eene opgeruimde en werkzame christin te schetsen en hare laatste oogenblikken te beschrijven.

„Let op den vrome en ziet naar den opregte; want het einde van dien man zal vrede zijn.”

De christin, die ik u wilde schetsen, is aan sommigen in uw midden persoonlijk bekend; alle hebben haar door hare gaven, en ongetwijfeld ook door hare gebeden menigmalen gesteund en verblijd (1). Wij bedoelen CORALIE GEORGINE HARTMAN, echtgenoot van onzen zendeling TEPPER, die op den 5^{den} October van het jaar 1862 in den bloei en de kracht haars levens, 41 jaar oud, weggenomen is. Zij was eene goede zendelingsvrouw, en dit zegt veel, zeer veel. Immers eene goede zendelingsvrouw, die handig en flink is, niet onbekend met het onderwijs, die de gave bezit, om zich gemakkelijk aan kinderen mede te deelen, en boven al de goede keuze gedaan heeft, is voor den zedingsarbeid eene groote aanwinst. Zij is een brief van CHRISTUS, die geschreven is

---

(1) Deze toespraak werd gehouden voor de bestuurderessen van het vrouwen-hulpgenootschap te Rotterdam, op den 25sten Februarij 1863.

niet met inkt, maar door den Geest des levendigen Gods. Zal ik u een tweetal edele vrouwen noemen? Ik herinner u de voortreffelijke GEERTRUIDA RASK, die den 21sten December 1735 in Groenland ontsliep. Eerst aarselend, om haar vaderland (*Noorwegen*) en haar maagschap te verlaten en haren man HANS EGEDE naar de Esquimo's te volgen, was zij later vastberaden, kloek en moedig en troostte hem onder de zeer smartelijke teleurstellingen, die hij in overvloedige mate ondervonden heeft. Bij de regtmatige vrees voor hongersnood in 1726 sterkte zij hem door de herinnering, dat hij geen eigen weg gekozen, maar de Heer zelf hem geroepen had, en dat God kiest, en wij slechts te volgen hebben. Bij eene besmettelijke ziekte, die vele slagtoffers op Groenland wegroofde, nam zij vele krankten op in hare woning en verkondigde hun den hemelschen zielearts.

Ik herinner u MARY CHAUNER, de gade van JOHN WILLIAMS, de apostel der Zuidzee, die met zulk eene trouw en liefde deelde in de gevaarvolle reizen en stoute ondernemingen van haren man, en zulk een christelijken heldenmoed in de moeilijkste omstandigheden openbaarde, die inderdaad zeldzaam mag heeten.

Doch wij keeren terug tot onze CORALIE. In

den herfst van 1856 vertrok zij met haren man naar *Indië*, en vestigde zich te *Allang* op het eiland *Amboina*. In den Nederlandschen Oost-Indischen Archipel is *Amboina* ten oosten van *Celebes* gelegen. Het bestaat uit twee schiereilanden, welke door eene smalle strook aan elkander verbonden zijn. Deze eilanden, *Hitoe* en *Leitimor*, liggen nagenoeg evenwijdig aan elkander. In het zuidoostelijk gedeelte van *Hitoe* ligt de negerij (het dorp) *Allang*, op eene hooge, steile rots, die met trappen gemaakt is om haar te kunnen beklimmen. Den top bereikt hebbende, vindt gij er een schoon kruidnagelbosch, waarmede het eiland rijkelijk voorzien is. Een weinig verder daalt gij van den rotsachtigen berg af en vindt gij er eene ijzingwekkende klove in het gebergte, waarover eene brug ligt van zware balken, van waar gij langs de rotsen op een korteren en naauweren weg weer opstijgt. De zee bruist en kookt en beukt de rotsen met zulk een geweld, dat men het woord van den zendeling in de kerk ter naauwernood verstaan kan. *Allang* is eene gemeente van 1000 zielen; doch behalve deze, zijn nog negen andere gemeenten aan de zorg van TEFFER toevertrouwd. „Het is hier – zoo schrijft zijne vrouw – zeer bergachtig; men kan geene wandelingen maken; met moeite klimt men de

bergen trapsgewijze op, die met klapperboomen (kokosboomen) beplant zijn. Wij zijn hier door drie bergen ingesloten; de zee ligt vlak voor ons; ons huis is luchtig met de bladeren van den sagoboorn gedekt, half van de sagobast en half van steen gemaakt; geen glazen ramen en een aarden vloer, terwijl allerlei insekten en gedierten des avonds, al zijn de blinden gesloten, de vrijheid nemen zich te vertoonen." Ofschoon zij zich in hare woning behelpen moest, klaagde zij niet; in hare brieven heerscht een opgeruimde toon.

"Wij versierden ons huisje zoo goed mogelijk met de meêgebragte goederen, en al is het niet fraai, wij zijn er gelukkig in, want de Heer is met zijne genade ons nabij, en ons heeft nog niets ontbroken." Zij wist dat zij in den weg van God was. En als wij dat weten, dan houden wij ons aan den Heer vast, al is het soms zeer donker en moeilijk. Later gaf haar de Regering een nieuw huis, dat sinds vijf jaren beloofd was.

"Het is een luchtig, ruim huis, dat ons zeer bevalt, te meer, daar wij uit een klein, donker huisje komen, waaruit wij niets zagen, noch boomen, noch lucht, noch zee, noch menschen, en hier zien wij dat nu alles te gelijk. Ook hebben wij nu glasruiten en zijn veilig voor den wind."

In welke omgeving leefde zij? Bewoog zij zich onder heidenen, mahomedanen of christenen? Er is een vijand op de *Ambonsche* eilanden, ook te *Allang*, die zeer afmat in den strijd en het geloof op zware proeven stelt. Het is het naamchristendom, een schijn zonder wezen, een kunstig opgelegd vernis, een zich opdringen dat men christen is, gepaard met verwondering, ergernis en ligtgeraaktheid, die in den grond der zaak vijandschap tegen het levend christendom is. Er is daar een bijgeloovig gehecht zijn aan den doop der kinderen, een jagen naar het lidmaatschap, eene bijzondere gezetheid op de viering des avondmaals, gepaard met brooddronkenheid, twist, dronkenschap, ontucht, bedrog en allerlei ongerechtigheid. O de zendeling heeft eene dubbele mate van geloof noodig, om met geduld en moed te blijven arbeiden. Zijn betraand oog rigt zich hemelwaarts, terwijl hij uitroept: hoe lange HEERE? Hier vooral is eene ontdekkende evangelieverkondiging noodig. Maar om ontdekkend te prediken, moet men eerst aan zichzelf ontdekken zijn. Gezegend de zendeling, van wien wij dit met vrijmoedigheid kunnen getuigen; gezegend de zendeling, die met kracht tegen het naamchristendom optreedt, en tevens een liefdevol, medelijdend hart

heeft voor zielen, die op een zandgrond bouwen. Maar gelukkig ook de zendeling, die eene christelijke gade heeft, met wie hij door den band des geloofs en der liefde vereenigd is. Zulk eene steunt en troost en raadt; zulk eene is vindingrijk en vernuftig, wijst op de lichtpunten, spreekt weinig, maar veelbeteekenende woorden, die diep ingaan in de ziel des zendingers, en hem heilzame wenken geven. Zulk eene lijdt en draagt en hoopt en worstelt in den gebede. Zoodanig eene was CORALIE HARTMAN. Om haren geest te leeren kennen, willen wij haar zelve hooren. Zij schreef aan eene jeugdige vriendin, die zij hartelijk liefhad en wier zieleheil haar zeer ter harte ging: „laat ons bedenken, dat de Heer JEZUS waardig is ons gansche hart te ontvangen, en wenschen, om niet der wereld, maar hem gelijkvormig te worden. Bid veel; een biddend leven is een leven met God, en een leven met God, biddende begonnen, zal eens dankende eindigen. Vraag hem, uwen onvergelykelijken Vriend, of hij uw hart voor zijne liefde openen en u den geest des gebeds en des onderzoeks in zijn heilig woord geven wil. O liefste vriendin! JEZUS make u tot de zijne en vorme u tot een kind Gods, opdat gij eenmaal de kroon der heerlijkheid ontvangen moogt, die hij aan hen zal geven,

die getrouw zullen bevonden worden. Leef voor hem, want zonder hem is er dood en verderf. Leef voor hem, en hij zal in uw hart woning maken. God zegene u, en doe u het ééne noodige ernstig zoeken. Die zoekt, die vindt, zegt JEZUS, en die JEZUS zoekt, vindt meer dan al de schatten der aarde."

En zij had JEZUS gevonden en begeerde niets vuriger, dan zijne dienst aantrekkelijk en begeerlijk voor anderen te maken. Ernst lag op den bodem harer ziel; maar die ernst was geen stroefheid, geen gemaaktheid, geen opdringen van overtuigingen, die zich niet laten opdringen, maar die met vrije keuze aangenomen, het eigendom onzer ziel zijn en door ons verwerkt moeten worden, om dan later eene eigenaardige kleur te ontvangen. Bovenal had zij kinderen lief en wist hen door vertellen aan zich te verbinden. Reeds te *Rotterdam* op eene goede school werkzaam, toonde zij veel takt om aan kinderen bijbelsche geschiedenis te verhalen. Van hare vaardigheid in het maken van allerlei handwerken heeft zij in Indië uitnemend partij getrokken. Zij begreep teregt, dat het evangelie niet alleen vrede in het hart uitstort, maar ook zijne weldadige werking in netheid, orde en huiselijkheid vertoont en de vrouw tot hare ware bestemming brengt. Wat hadden de

Ambonsche meisjes haar lief! hoe gretig leerden zij van haar allerlei nuttige handwerken! Hoe opregt was de dankbetuiging van de kinderen op *Boäno*, die zoo blij waren dat zij wat van haar geleerd hadden; „want - zeiden zij - wij wonen hier aan het einde der aarde, en niemand leert ons wat.” Vergezelt haar op hare reis naar *Boäno*. Daar ligt ten westen van *Ceram* het rotsige en onvruchtbare eiland met zijne 1500 zielen, ten deele mahomedanen, ten deele christenen. De reis derwaarts is soms gevaarlijk om de zeerovers en de onstuimige zee, doch met kloeken moed vergezeld zij haren man en was daar met hem werkzaam naar de krachten, haar geschonken. Ziet haar dagelijks omringd van eenige vrouwen en meisjes, die van haar eenige handwerken leeren. Welk eene blijdschap, als de leerlingen vorderingen maakten, en ze naauwelijks gelooven konden, dat, wanneer zij iets afgewerkt hadden, dit haar eigen werk was, niet kunnende begrijpen, dat zij ook konden werken, zoo als de *Njonja Wolanda* (de Hollandsche vrouw) deed. Een vrolijk feest werd op het eiland gevierd, geheiligd door gebed en gezang; eenige nieuwe Testamenten en maleische gezangboeken werden uitgedeeld en kleine geschenken gegeven.

Bij een bezoek van het nabijgelegen eiland *Ma-*

nipa maakte de verschijning van TEFFER en vooral van zijne vrouw een vreemden indruk op de bevolking. „Het zwarte volkje - schrijft de zending van *Allang* - bleef in weerwil van al onze pogingen om hen te winnen, bang voor ons. Wij hoorden gedurig: die witte menschen zijn wel lief en vriendelijk, maar hun huid deugt niet; daar zijn wij bang voor.”

Als wij de woning te *Allang* binnentreden, dan vinden wij twaalf of meerdere meisjes ver, eenigd, die onderrigt in handwerken ontvangen. Zij, die te huis niets leeren dan een weinig eten te koken en den overigen tijd in luiheid en ledigheid doorbrengen, worden hier aan orde en arbeidzaamheid gewend. Enkelen van hen komen des zondagsavonds terug om in den prentenbijbel te zien en de teksten, die onder de platen staan, in haren bijbel op te zoeken. TEFFERS gade strooide het zaad des evangelies in de jonge harten uit, God biddende, dat zij zich later gedrongen mogten gevoelen van zijne genade in CHRISTUS te spreken en voor hem te leven, die ook haar met zijn bloed gekocht heeft.

Welk een feest was het te *Allang*, als er eene som van f 50 door den Gouverneur Generaal bij zijn bezoek van *Ambon* in 1860 aan de *Allang*-sche meisjes gezonden werd, als een blijk van

bijzondere tevredenheid over de proeven van nijverheid, die zijne Excellentie aangeboden waren. „Toen ons die verrassing te beurt gevallen was - wij willen het verhaal van TEFER hooren - riepen wij de werksters bijeen. Mijne vrouw wachtte haar op met thee en inlandsch gebak; allen zagen vreemd op. Toen vroeg ik haar: begrijpt gij wel, waarom gij geroepen zijt? En toen allen haar gevoelen gezegd hadden, vertelden wij wat we voor haar ontvangen hadden, en bragten haar daarna in eene kamer, waar de geschenken op eene tafel gereed lagen. Eene uit den kring kon haar gevoel niet onderdrukken, en bedankte zeer beleefd uit aller naam, omdat Toewan en Njonja meer voor haar waren dan eigen vader en moeder.”

Onvergetelijk was het eerste kerstfeest, dat zij te *Allang* vierden. Wij willen het haar met haar eigene woorden laten verhalen. „Ten zeven ure 's avonds waren allen bijeen, uitgedosecht in het feestkleed; de deuren en vensters waren gesloten; wij ontvingen ze in de voorgalerij. Onder het zingen van den 100sten psalm gingen de deuren open, en het licht van den kerstboom, de geur van allerlei rijstgebak, van thee en wijn stroomden haar tegen. Nog nooit hadden zij zoo iets gezien; verwonderd en verheugd schaarden ze zich

allen om den boom; mijne meisjes waren 32 in getal; in 't geheel waren er 52 en de aanschouwers van buiten waren vele. TEFFER vroeg om den zegen van God op dit feest; vervolgens schonk ik thee voor haar en bediende ze zelve, waarmede zij zeer vereerd waren. Hij sprak met haar over de geboorte des Heilands en het doel zijner komst. Allen luisterden eerbiedig. Onder het zingen van feestliederen, het gebruik der spijzen en het bezigtigen van den boom werd het spoedig tijd tot scheiden. Voordat wij van elkander gingen, riep ik ieders naam af en gaf aan ieder der meisjes een geschenk van den boom. Elk had al eens gegluurd, of de naam, die op een stukje papier bij elks geschenk geschreven stond, ook de hare kon zijn, en zonderling, de meisjes, die ik wegens leerzaamheid en hulpvaardigheid het meeste had toegedacht, keken juist naar het allergeeringste. Nadat het dankgebed uitgesproken was, verlieten zij ons vrolijk en opgeruimd. Zoo vierden wij het eerste kerstfeest in onze negerij. De Heer was in ons midden geweest en had ons een waar genot bereid."

Als wij naar het huisselijk leven der Ambonsche christenen vragen, dan bemerken wij, dat het hiermede treurig gesteld is. Het leven buiten den echt is er vrij algemeen; de ware huwelijks-

liefde schaarsch; den kinderen wordt in den eer-
 sten leeftijd alles toegegeven, terwijl zij later met
 slagen geregeerd worden. Wat zal de zendeling
 in zulk eene omgeving doen! Hij zal in zijn
 huiselijk leven doen zien, dat het evangelie ge-
 lukkige echtgenooten maakt en een' weldadigen
 invloed verspreidt. Het licht der huwelijksliefde,
 geheiligd door het geloof in den Heer, verspreidde
 haren zachten glans in het huisgezin te *Allang*.
 „Mijn man - schreef zij - is nog altijd voor
 mij, wat hij mij bij zijn huwelijk beloofde te zul-
 len zijn; ja veel meer, veel inniger, veel hartelijker.
 Hij is mij een vriend, aan wien ik mij in alles
 toevertrouw, en alle lief en leed dragen wij te
 zamen.” *TEFFER* ergerde en bedroefde zich over
 de heerschende ontucht. Om het geregeld en or-
 delijk huwelijksleven te bevorderen, weigerde hij
 de kinderen der ouders te doopen, die bij elkan-
 der wonen en geen huwelijk willen aangaan.
 Deze maatregel, ofschoon botsing en strijd ont-
 stond, had een zeer weldadigen invloed. Op op-
 geruimden toon schreef zij aan hare vriendin in
 1860: „verbeeld u, lieve beste! te *Allang* leeft
 thans bijna niemand buiten het huwelijk.” Zij had
 aan een echtpaar, dat naar haren raad geluisterd
 had om een eerlijk huwelijk aan te gaan, een
 bruidsgeschenk gegeven, en zorgde later voor het

doopkleed. Zoo trachtte zij aan de moeilijke, maar schoone roeping der zendelingsvrouw te beantwoorden. En kan het anders, of zij heeft veler harten gewonnen? Slechts een drietal proeven. Op haar geboortedag hadden zich reeds vroeg de meisjes aan de woning van den Pandita verzameld. Zij wilden Njonja eens verrassen en bragten haar eenige zeer net bewerkte voorwerpen, wier vervaardiging zij van haar geleerd hadden. Zij hadden daartoe de middaguren gebruikt, die zij anders slapende doorbragten, gelijk in Indië algemeen de gewoonte is, opdat het voor Njonja eene verrassing zou zijn. Bij gelegenheid van den geboortedag des zendelings hadden de Christenen te *Allang* hem komen geluk wenschen en in het geheim allerlei geschenken in de keuken achtergelaten. Uit gevoel van kieschheid hadden zij zich verwijderd, omdat zij geen lof wilden inoogsten. Waar het christendom in de harten is doorgedrongen, daar ontstaat fijn en kiesch gevoel en wordt de waarachtige beschaving geboren. Bij eene afwezigheid van drie weken uit hunne negerij, vonden zij tot hunne verrassing het huis zeer netjes schoon gemaakt. Op de vraag, wie dat gedaan had, was het antwoord: Toewan en Njonja hebben ons zindelijkheid en opruimen geleerd; en nu kwamen eenige meisjes uit zich zelve

zich aanbieden, om tegen uwe komst het huis in orde te brengen, zoo als het nu is."

Zij wenschte vurig, dat zij van eigenlijke bekeeringen uit hare omgeving kon spreken, bekeeringen, waarbij lust is om naar Gods wil te leven. „Maar de menschen" schreef zij „zijn hier zeer gesloten; zij stemmen alles toe, wat de leeraar zegt, maar uit zich zelve spreken, hunne zonden belijden, heilbegeerig zich toonen, neen, niets van dit alles heeft zich nog in de negerijen vertoond. Maar daaraan wanhoop ik toch niet; de Heer, die in zijn woord sprak: gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze dooden, opdat zij levend worden, kan ook hier leven en opwekking en volkomene bekeering geven."

Wij vertrouwen, dat ook hier vruchten zijn, al worden ze niet gezien. De belofte Gods is onwankelbaar: „mijn woord zal niet ledig tot mij wederkeeren." Aan die belofte klemt zich de ware zendelingsvrouw vast, en steunt en troost haren man, overtuigd, dat de wasdom zal komen. Maar is het niet menigwerf onze fout, dat wij vruchten willen zien? En het geloof wil niet zien, maar volgt en gehoorzaamt, ook al is het donker, soms zeer donker. Tot de blijdschap der gezaligden behoort de verrassende ontdekking, dat zij voor enkelen of meerderen ten zegen geweest

zijn, van wie zij dit het allerm minst verwacht hadden.

Bedrieg ik mij niet, dan wilt gij mij ongetwijfeld volgen naar de woning des zendelings, wiens ouvergetelijke gade eenige dagen na hare bevalling van zijne zijde werd weggerukt. En wat kunnen wij beter doen, dan u het verhaal van haar sterfbed, meest met de eigen woorden des zendelings mede te deelen.

„ Haar toestand – dus schrijft TEFER – verergerde. Zij vroeg mij, wat ik van haar dacht. Ik antwoordde: mijn hart hoopt, doch mijn verstand vreest; ja ik geloof, dat de Heer u tot zich zal roepen. Dat geloof ik ook – zeide zij – zeer bedaard; wij moeten ons voorbereiden op hetgeen de Heer zal doen. En toen ik weende, sprak zij: ween nu niet, wij hebben stof tot danken. Wij waren zeven jaren gelukkiger, dan ik mij ooit had kunnen voorstellen. Zoo ik heenga, zal ik niet noodig zijn, want God de Heer zal wel voor u en mijne kinderen zorgen. Toen ik vroeg, of zij bereid was haren Heer te ontmoeten, antwoordde zij met de bekende woorden, waarin zij hare diepste geloofsovertuiging uitsprak:

Jezus! uw verzoenend sterven

Blijft het rustpunt van ons hart.

Als wij alles, alles derven,

Blijft uw liefd' ons bij in smart.
 Oeh! wanneer mijn oog eens breekt,
 't Angstig doodzweet van mij leekt,
 Dat uw bloed mijn hoop dan wekke,
 En mijn schuld voor God bedekke.

Maar - vervolgde zij - hoewel dit mijne hope is, zie ik den Heer JEZUS nog niet; ja, ik gevoel mij daarentegen door gedachten van wantrouwen en ongeloof bestreden. Het is mij, als of de aanklager aan mijne zijde staat, en mij op alles wijst, wat mijne hoop kan doen wankelen. Dat is - antwoordde ik - de aanklager der broederen, der geloovigen, die tegen zijne bedoeling ons groote diensten bewijst. Zijn doel is, om ons te schudden en te ziften als de tarwe, en te doen gelooven, dat wij te onrein zijn, om tot JEZUS te gaan. Maar God gebruikt hem als een middel ter onzer verootmoediging, opdat wij zouden begrijpen, hoe volstrekt noodig het is, dat wij alleen tot het bloed van Gods Zoon de toevlugt nemen. Hij noemt hem een valschen aanklager, want hij wijst op vlekken, die werkelijk reeds niet meer bestaan, omdat het kleed, dat de geloovige bedekt, is gewasschen in het bloed des Lams. Dat is waar, - hernam de kranke - maar wat zijn toch die vreeselijke gedachten, die uit mijn hart oprijzen? Het is, als of alles, wat boos

is en gruwelijk, opbruist uit mijn hart. Ik zeide haar: het zijn niet uwe, maar zijne gedachten, die ons niet onbekend zijn. Zeg tot dien valschen aanklager, dat hij zich bij JESUS aanmelde, en de Heer zal hem vragen: wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods; wie zal aanklagen die gereinigd zijn door het bloed des Lams?

Twee dagen later gevoelde zij eene groote begeerte om het heilig avondmaal te vieren. „Laat mij - zeide zij - schoone witte kleederen aandoen, want het uitwendig bruilofskleed mag niet ontbreken, als er inwendig bruiloft gevierd wordt. Laat mij het vleesch van den Zoon des menschen eten en zijn bloed drinken, want ik heb geen leven in mij zelve.” Het heilig avondmaal werd voor het ziekenleger bereid, en de echtgenoot gaf zijne stervende levensgezellin de teekenen des nieuwen Verbonds.

TEFFER nam den bijbel en las eenige woorden. Welke taal is krachtiger en inniger, welke spreekt meer tot het geweten het gevoel, het verstand, dan de taal des bijbels? De Christen is met het boek der boeken vertrouwd. Het was op den weg des levens zijn gids, zijn troost, zijn vraagbaak. Enkele woorden waren zaadkorrels in zijne ziel, prikkels en nagels, handwijzers op den weg des

levens. En wat zou hij dan ook op de stervenssponde liever willen hooren, dan woorden des bijbels, die, hoe bekend ook, telkens weer een nieuw gezigtspunt openen, of met ongewone kracht nederdalen in de ziel en onbeschrijflijken vrede in het versaagd hart uitstorten? Ook aan het sterfbed te *Allang* werden woorden des levens gehoord, als daar zijn: *Komt herwaarts tot mij allen, die vermoeid en belast zijn, en ik zal u ruste geven. Uw hart worde niet ontroerd, gij gelooft in God, gelooft ook in mij. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen. De Heer is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Al ging ik ook in een dal der schaduwen des doods, ik zal geen kwaad vreezen, want gij zijt met mij. Dezen, die bekleed zijn met lange witte kleederen, dezen zijn het, die uit de groote verdrukking komen; en zij hebben hunne lange kleederen gewasschen en wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn ze voor den troon Gods, en dienen hem dag en nacht in zijnen tempel. En die op den troon zit zal hen overschaduwē. Zij zullen niet meer hongeren noch zullen niet meer dorsten, noch de zon zal op hen niet vallen, noch eenige hitte. Want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.*

Deze woorden verkwikten hare ziel. Haar hart,

door schuldbesef verslagen, maar tevens vertroost door Gods genade, sprak het amen uit op de woorden des ootmoeds en des geloofs, in het 3 en 4^e vers van den berijmden 130sten Psalm neergelegd. Op haar verlangen werd nog de kostelijke boetzang, de 51ste psalm gelezen. En welk lied, met een verbroken hart bepeinsd, bij den terugblik op het leven dat achter ons ligt, en bij eene diepe zelfkennis, is geschikter, om in eene ootmoedige, geloovige stemming bij het gebruik van brood en wijn te smaken, dat JEZUS en die gekruisigd de troost en rust der ziele is? Met geheel eenige gewaarwordingen werd het brood gebroken en de beker der dankzegging opgeheven. Treffende aanblik! een bijkans stervende eet van het gewijde brood en drinkt van den wijn en legt daardoor getuigenis af van haar geloof in den gekruisten zaligmaker. Wie waren getuigen van dit tooneel? Velen waren er gekomen, sommigen zes uren ver, over bergen en rivieren, om later bij *Roematiga* de zee over te steken en naar *Ambon* te gaan. Onder hen vinden wij ook broeder ROSKOTT. Bevreemdt het u, dat allen weenden? Mijne vrouw slechts weende niet. Terwijl allen met de hand het aangezicht bedekten, om het met tranen gevuld oog te verbergen, hief zij hare handen omhoog, opende hare oogen,

rigtte ze hemelwaarts en bad: Kom nu, o Heer Jezus! ja Heer! kom haastelijk. Ik knielde neder voor hare legerstede, en sloot hare handen in de mijne om den Heer te danken. Hoe moeilijk dit ook valt, wanneer het hart gebroken is, toch gaf God mij kracht om dit te kunnen doen. De heilige teekenen waren gebruikt. Het was, als of zij zich gesterkt voelde naar geest en ligchaam beide. Zij verzamelde nog eenmaal hare krachten en sprak tot allen, overeenkomstig ieders bijzondere behoefte. Enkelen wenschte zij afzonderlijk te spreken, om hun te kunnen zeggen wat anderen niet hooren moesten. Zoo getuigde zij van JEZUS, haren Heer. Op den volgenden dag begon zij op eenmaal te zingen, terwijl ik dacht dat zij sliep: „Wij zingen het heil van den Vorst des levens.” Het was mij daar - sprak zij - onder het zingen, als of ik mij reeds in den hemel bevond en mij door vele engelen omringd zag. Zij leerden mij een lied en zeiden tot mij, dat ik met hen moest aanheffen: „Wij zingen het heil van den Vorst des levens.” Maar ach! - vervolgde zij - zoo lang wij hier op aarde zijn, mengt zich nog iets gebrekkigs, zelfs in onze hoogste geestelijke vreugde. Toch gevoelde zij zich onuitsprekelijk gelukkig; na eenige oogenblikken zong zij:

Jezus! in uw magtige armen,
 Wordt de zoetste troost gesmaakt;
 Als zich niemand scheen t' erbarmen,
 Hebben uwe magtige armen
 IJzen ketens losgemaakt.

Ja, de Heer had al hare ketenen losgemaakt, en nu bewoog zij zich zoo vrij, en was zalig in hem, die haar gekocht had met zijn bloed. De oogeblikken van lijden, die meermalen vreesselijk waren, werden door de voortdurende nabijheid van haren Heiland zeer verzacht. „O hoe heerlijk” riep zij uit. Wat was zoo heerlijk? „Het oog des Heeren - antwoordde zij - is onbeschrijfelijk schoon. Het zag mij zoo vriendelijk aan, en sprak zooveel van genade en vrede. Het was zoo geheel anders vóór eenige dagen; destijds was het zoo ernstig, zoo dreigend; maar thans lokt mij dat oog zoo vriendelijk uit. O laat het mij nog eenmaal zien.” „Dat kan - sprak ik - de Heer alleen doen.” „Ja, dat weet ik wel, maar gij kunt mij toch behulpzaam zijn.” En eensklaps herinnerde mij de Heer de woorden van Ps. 97: 7,

Gods vriendlijk aangezicht
 Heeft vrolijkheid en licht,
 Voor alle opregte harten,
 Ten troost verspreid in smarten.
 Juicht, vromen! in uw lot.

Verblijdt u steeds in God,
 Roemt, roemt zijn heiligheid,
 Zoo wordt zijn lof verbreed,
 Voor al dit heilgenot.

„Ja - hervatte zij - zoo is juist het oog des Heeren. Het is vriendelijk, het maakt vrolijk, het geeft licht, ja zeer veel licht. Het verspreidt troost en doet smarten vergeten.”

't Was werkelijk, of hare smarten verminderden, maar ook hare krachten namen af, hoewel zij steeds bleef verzekeren, dat zij JESUS zag en de Engelen Gods, die haar wenkten, als of zij haar met zich wilden leiden. Waren dit niet de gediensstige geesten, die uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen? En zie! als zij den doodstrijd streed, was zij zoo rustig en kalm, als ging zij zichtbaar aan de hand van JESUS, die haar leidde door het dal der schaduwen des doods. Er was geen vrees op haar gelaat, want de Heer was met haar. Ziende, dat zij tot de poort des doods naderde, fluisterde ik haar haar meest geliefd vers in het oor:

Jezus! uw verzoenend sterven
 Blijft het rustpunt van mijn hart.

Amen! sprak ik daarop; hierop volgde nog een snik, als of zij wilde zeggen: ja! amen! Mijne

lieve vrouw was niet meer in ons midden. Wij weenden om haar lijk en zeiden: Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven.

Op den Godsakker werd een graflied gezongen. Een vijfjarig zoontje begon te schreijen en riep: och! laat mij hier blijven, laat mij hier blijven. Het gelukte mij - schrijft de diep bedroefde broeder - mijnen MATTHEUS te overreden, dat zijne moeder ditmaal alleen moest gaan, en hij haar later zou volgen, zoo hij den Heer leerde vreezen. „Maar laat mij - sprak het bedroefde jonkske - laat mij bloemen strooijen op moeders graf.” Ik vlocht een kraus en lag die ter plaatse, waar het hoofd rustte, en eenige palmtakken ter plaatse, waar de handen waren. Zoo stelt zich dan het kind zijne moeder voor, en zoo stel ik mij ook mijne vrouw het liefst voor, getooid in het witte kleed, met den palmtak der overwinning in de hand, en zingende: de zaligheid zij onzen God, die op den troon zit en het Lam.

Niet ons, o Heer! niet ons, o Heer!

Uw naam alleen zij eeuwig eer! —

Zoo leefde en stierf CORALIE HARTMAN. Moge God ons dat blijmoedig en werkzaam geloof geven of vermeederen, dat wij in haar aanschouwd hebben! Hij schenke ons menige zendelingsvrouw,

die uit eigene ervaring het evangelie kent en een zegen in haren werkring is, en vereenige ons met allen, die met ons arbeiden aan de komst van Gods koningrijk!

